

FarmBioNet – Sieť pre poľnohospodárstvo podporujúce biodiverzitu

FarmBioNet – projekt programu Horizont Európa zameraný na podporu poľnohospodárskych postupov priaznivých pre biodiverzitu (PPPB) v celej Európe a vytváranie národných sietí, ktorých cieľom je prinášať a propagovať nové poznatky a opatrenia v oblasti poľnohospodárskych poznatkov a inovácií (AKIS) pre podporu biodiverzity.

Milí priaznivci národnej siete FarmBioNet

Kým letné dni spomaľujú pracovné tempo mnohých z nás, pre poľnohospodára toto obdobie prináša zintenzívnenie jeho úsilia a vo veľkej miere zvýšenú neistotu spojenú s vývojom počasia. V zimnom a jarnom období zasiahlo náš región historické sucho spojené s nedostatkom vody, ktoré preverilo pripravenosť farmárov v boji s extrémami počasia a mnohých donútilo prehodnotiť svoje doterajšie nastavenie pri plánovaní agrárnych postupov a samotnej produkcií. Zaslúžite si obrovské uznanie za svoju vytrvalosť, pracovitosť a odhodlanie, s akými sa každý deň staráte o pôdu, rastliny a zvieratá. Vaša neúnavná práca je základom potravinovej bezpečnosti a zárukou zachovania a rozvoja biologickej rozmanitosti našej prírody a nielen tej agrárnej.

V tomto informačnom liste sme pripravili prehľad udalostí, ktoré sa uskutočnili na „domácej pôde“. V skratke sa pozrieme na problematiku vodozádržných opatrení v krajine, prinesieme príklady dobrej praxe z podnetnej návštevy v talianskom Toskánsku a dáme do pozornosti niekoľko postupov na ochranu biodiverzity.

Ako v každom čísle, ani v tomto nevynímajúc, by sme Vás chceli inšpirovať a motivovať k uplatňovaniu takých opatrení a postupov, ktoré sú pre Vás výhodné a predovšetkým reálne aj uskutočniteľné. Rovnako ste pre nás inšpiratívni aj vy a tešíme sa, že teoretické vedomosti je možné pretaviť do reálnych opatrení, ktoré podporujú ochranu a rozvoj biodiverzity našej krajiny.

1. Vývoj sucha na Slovensku a opatrenia na jeho zmiernenie

Na Slovensku boli začiatkom roka zaznamenané dlhodobo podpriemerné úhrny atmosférických zrážok. apríl 2026 bol na Slovensku mesiacom s najnižším úhrnom zrážok od roku 1881 a spolu so zrážkovo podpriemernou zimou si sucho na poľnohospodárskych plodinách, pasienkoch a lesných porastoch vyžiadalo svoju daň. Podobný trend výskytu sucha v jarných mesiacoch zaznamenávame už niekoľko rokov

po sebe. Deficit zrážok a veterné počasie sa postupne prejavili aj v prehľbujúcom sa pôdnom suchu na viacerých miestach Slovenska. Extrémne pôdne sucha sa vyskytlo až na 1/3 územia Slovenska. Výrazné až extrémne sucha sa zaznamenalo v pôde do hĺbky 100 cm na viac ako 56% územia a sucha v horných 40 cm pôdneho profilu zaberalo až približne 80% plochy Slovenska. Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) od roku 2017 monitoruje dopad sucha na poľnohospodárstvo, ovocinárstvo a lesníctvo, pričom vychádza z aktuálnych a spoľahlivých informácií. Viac na: <https://www.shmu.sk/sk/?page=2049&id=1738>.

Sucho však nepostihlo len husto siate plodiny, ale aj ovocné sady, ktoré boli zasiahnuté aj vplyvom výskytu jarných mrazov. Májové a júnové zrážky síce situáciu upokojili, ale problém nezmizol. Kým poľnohospodári vyčíslujú škody, otázka udržania vody v krajine sa stáva nosnou témou odborníkov z rôznych oblastí.

„Prírodu nemožno zmeniť, počasie nemožno ovplyvniť, zmena klímy je realitou... prispôbujem tomu hospodárenie na svojej farme.“

Farmár z rumunskej národnej siete

2. Projektové stretnutie a inšpirácie z Toskánska

V dňoch 19. – 22. 5. 2026 sa partneri projektu FarmBioNet stretli na pracovnej porade vo Florencii, kde hodnotili doterajšie míľniky projektu v rámci jednotlivých úloh a nastavili ďalší plán práce. Druhá časť projektu by mala priniesť viac konkrétnych výstupov s príkladmi dobrej praxe – aktuálne pracujeme na príkladoch poľnohospodárskych postupov podporujúcich biodiverzitu (PPPB), pripravuje sa kalkulačka na zhodnotenie ekonomickej účinnosti PPPB, z každej krajiny sa pripravujú aj videá s profilmi farmárov, ktoré vám budeme postupne rozširovať aj prostredníctvom sociálnych sietí.

Druhý deň stretnutia bol venovaný návšteve dvoch fariem neďaleko Florencie, Fattoria di Maiano a Podere Montisi, ktoré sa venujú pestovaniu olív, obilia a bylín, ako aj chovu hospodárskych zvierat. Jedinečná agrárna krajina a malebnosť Toskánska významne prispievajú k úspechu a príťažlivosti tejto časti Talianska. Pri pestovaní olív rastú stromy vo väčších rozstupoch; úroda sa zberá ručne; zvieratá pasúce sa na farme sa chovajú predovšetkým kvôli hnojeniu. Účastníci boli oboznámení aj s využívaním biologických stratégií pri zvládaní rizík spojených s výskytom škodcov. Využitie medziplodín a pestrosť v pestovaní obilnín podľa majiteľov zvyšujú odolnosť systému v prípade nepriaznivého počasia. Vyššie náklady spojené s takýmito pestovateľskými metódami sa kompenzujú vysokou kvalitou produktov a agroturizmom. Kým na farme Fattoria di Maiano zvolili prístup tzv. luxusného agroturizmu, ktorý privádza solventných zákazníkov priamo na farmu, filozofia farmy Podere Montisi je založená na rodinnejšom prístupe v produkcii vlastných bylinných produktov a organizovaní kurzov varenia i dobrovoľníckych akcií pri monitoringu a implementácii opatrení na podporu biodiverzity. Aj napriek extenzívnemu spôsobu hospodárenia zostáva hlavným cieľom oboch fariem rozvoj inovácií, stabilné výnosy a podpora biodiverzity, ale v medziach tradícií, zachovania autenticity a hodnotového reťazca.

Hoci sa klimatické a sociálne podmienky v 13 zúčastnených krajinách výrazne líšia, farmári čelia podobným výzvam – ako zladať ekonomicky životaschopnú produkciu s ochranou biodiverzity.

Fattoria di Maiano

Podere Montisi

Viac informácií na: <https://farmbionet.eu/>, <https://www.poderemontisi.it>,
<https://www.fattoriadimaiano.com>

3. Príklady dobrej praxe – Vodozádržné opatrenia

Vodozádržné opatrenia v krajine sú postupy, ktoré pomáhajú zachytávať dažďovú vodu, spomaľovať jej odtok, zvyšovať vsakovanie do pôdy a zlepšovať odolnosť voči suchu aj povodniám. Z viacerých opatrení sa ako krátkodobé osvedčili:

Zaviest' medziplodiny po zbere hlavných plodín

– aplikovať princíp biodiverzity ekosystému – vychádza z poznatku, že plocha využívaná len čistou (jednou) plodinou, znižuje často jej produkciu i odolnosť. V pokusoch sa ukázalo, že ak výskyt určitých burín v porastoch nepresahoval 5 % pokryvnosti pestovanej plodiny, boli úrody hlavnej plodiny vyššie, ako v prípade absolútne čistého porastu. Na rýchle pokrytie pôdy a tvorbu zelenej hmoty sú ideálne

miešanky druhov, ako sú facélia, pohánka, kapustovité rastliny či d'atelinoviny.

Obmedziť počet prejazdov techniky po poli, aby sa znížilo zhutnenie pôdy

Používať mulč a organickú hmotu na zvýšenie schopnosti pôdy zadržiavať vodu – mulčovanie a zapracovanie organických materiálov (kompost, slama, lístie) do pôdy priamo napodobňujú prirodzené procesy. Organická hmota funguje ako biologická špongia. Zlepšuje štruktúru pôdy, znižuje výpar a zvyšuje množstvo vody, ktoré dokáže pôda zadržať pre rastliny.

Monitorovať vlhkosť pôdy a optimalizovať zavlažovanie – Z dlhodobého hľadiska sa odporúča zaviesť bezorbové alebo redukované technológie obrábania, budovať zatravnené pásy v eróziou ohrozených častiach polí, vysádzať vetrolamy a stromové pásy, **prejsť na regeneratívne poľnohospodárstvo**, integrovať stromy do poľnohospodárskej krajiny (agrolesníctvo), budovať

retenčné nádrže a systémy na zber dažďovej vody, spolupracovať so susednými hospodármi a obcami na vodozádržných projektoch, pretože účinok sa znásobuje na úrovni celého povodia.

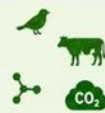
V intenzívne využívannej poľnohospodárskej krajine sa ako riešenie ponúka revitalizácia existujúcich odvodňovacích a zavlažovacích kanálov. V správe Štátneho podniku Hydromeliorácie, sa nachádza 5 849 km odvodňovacích a 254 km závlahových kanálov po celom území Slovenska. Nové pravidlá zakazujú deštrukciu zelene i povrchov počas renovácií kanálov. Cieľom rekonštrukcií je pretváranie odvodňovacích kanálov na vodozádržné systémy v krajine, tvorba priestoru pre biodiverzitu, vytváranie vetrolamov a dokonca aj miest pre rekreáciu obyvateľov danej oblasti.

Prínosy vodozádržných opatrení:

- Väčšia odolnosť voči suchu,
- nižšie straty pôdy eróziou,
- lepšia úrodnosť a štruktúra pôdy,
- stabilnejšie výnosy plodín,
- vyššia biodiverzita krajiny.

PRÍKLADY OPATRENÍ NA PODPORU BIODIVERZITY

OPATRENIE	ILUSTRÁCIA	PRÍNOSY
1 VÝSADBA PŮVODNÝCH DREVÍN		• Vytvára biotopy a zdroje potravy živočíchov • Hospodárskym zvieratám poskytuje úkryt a tieň • Zlepšuje ekologickú konektivitu krajiny • Prispieva k ukladaniu uhlíka
2 VYTVÁRANIE ALEBO UDRŽIAVANIE JAZIEROK		• Zadržiava vodu na farme, znižuje odtok a funguje ako zásobáreň uhlíka • Vytvára cenné biotopy pre hmyz, obojživelníky, vtáky a netopiere • Podporuje celkovú biodiverzitu • Služí ako oddychové miesto pre farmárov
3 ZNIŽOVANIE POUŽÍVANIA UMELÝCH HNOJÍV		• Šetrí čas a znižuje náklady na vstupy • Zlepšuje zdravie pôdy a pôdnu biodiverzitu • Znižuje emisie skleníkových plynov • Minimalizuje / znižuje znečistenie vody dusičnanmi a fosforečnanmi
4 VÝSADBA LÍNIOVÝCH PÁSOV DREVÍN Z PŮVODNÝCH DRUHOV		• Zabraňuje erózií pôdy a odplavovaniu živín • Poskytuje potravu, i miesto pre hniezdenie a rozmnožovanie živočíchov • Vytvára biokoridor pre migrujúce živočíchy • Zvyšuje druhovú rozmanitosť a posilňuje miestne ekosystémy
5 ZNIŽOVANIE CHEMICKÝCH VSTUPOV (FUNGICÍDY, HERBICÍDY, INSEKTICÍDY)		• Podporuje užitočné pôdy • Chráni kvalitu vody • Šetrí peniaze • Chráni opeľovače • Uplatňuje sa vo všetkých národných sieťach
6 PONECHANIE VOĽNÉHO RASTU LÍNIOVEJ VEGETÁCIE DREVÍN		• Chráni pred eróziou pôdy a vetrom • Prispieva k zadržiavaniu vody v krajine • Hospodárskym zvieratám poskytuje tieň • Vytvára koridory v krajine na migráciu vtáctva, cicavcov a opeľovačov

4. Partnerstvá projektu FarmBioNet

Hoci sa nejedná o priame prepojenie projektu FarmBioNet s inou partnerskou organizáciou, považujeme za dôležité spomenúť začiatok veľmi zaujímavého spojenia s Ústavom krajinnej ekológie, ktorý na Slovensku zastrešuje FarmBioNet.

V apríli 2026 sa v priestoroch Arboréta Mlyňany stretli zástupcovia siedmich ústavov SAV, aby podpísaním memoranda o spolupráci zavŕšili prípravu platformy SAV pre výskum biodiverzity. Zakladajúcimi členmi platformy BIO-DIVERSE sú ústavy SAV, ktoré sa dlhodobo venujú výskumu biodiverzity: Centrum biológie rastlín a biodiverzity, Ústav krajinnej ekológie, Ústav ekológie lesa, Ústav zoológie, Ústav molekulárnej biológie, Parazitologický ústav a Geografický ústav.

Účelom Platformy BIO-DIVERSE je vytvoriť živú a adaptívnu sieť vedeckých pracovísk, ktorá systematicky prepája odbornú expertízu v oblasti biodiverzity. Platforma funguje ako inkubátor projektových spoluprác a ako hlas expertnej komunity v oblasti biodiverzity. Hlavnými cieľmi Platformy sú najmä podpora a zabezpečenie interdisciplinarít pri výskume biodiverzity, predchádzanie duplicit a podpora synergií, zabezpečenie efektívneho toku informácií medzi pracoviskami, posilnenie a rozšírenie výskumných kapacít, koordinácia a výmena dát, spoločné zapájanie sa do národných a medzinárodných výziev a budovanie silných výskumných konzorcií.

Viac na: <https://www.sav.sk/>, <https://www.uke.sav.sk/>.

Dúfame, že táto spolupráca prinesie rozsiahlu teoretickú základňu a bude prínosnou databázou informácií využiteľných v praxi.

5. Udalosti

Farmársky deň vo Važci prilákal odborníkov aj pestovateľov

Na Biofarme KRIVÁŇ vo Važci sa 18. júna uskutočnil Farmársky deň 2026, ktorý zorganizovala spoločnosť ORGANIX, s.r.o. Podujatie vytvorilo priestor na výmenu skúseností medzi farmármi, pestovateľmi a odborníkmi z praxe v poľnohospodárstve. Návštevníci mali možnosť oboznámiť sa s aktuálnymi poznatkami z ekologického hospodárenia, prezrieť si ukážky z poľnohospodárskej výroby a diskutovať o výzvach i perspektívach moderného farmárstva. Podujatie potvrdilo význam odborných stretnutí pre zdieľanie skúseností a podporu udržateľného poľnohospodárstva. Boli sme radi, že sme v rámci tohto podujatia mohli predstaviť aj náš projekt FarmBioNet.

Projektové stretnutie spojené s návštevou farmy

Ďalšie stretnutie národnej siete FarmBioNet, spojené s návštevou farmy, je plánované na **október 2026**. Ak by ste radi zdieľali vaše skúsenosti a privítali účastníkov nášho ďalšieho pracovného seminára na vašej farme – ozvite sa na marta.dobrovodska@savba.sk, alebo telefonicky (02-32293604).

Konferencia Zdravá pôda – nové princípy a opatrenia, 18.11.2026 v Nitre

V spolupráci s Bioeconomy Clusterom a Nadáciou Ekopolis sa podieľame na príprave konferencie Zdravá pôda – nové princípy a opatrenia, ktorá sa bude konať 18. novembra 2026 v Nitre. Na príprave programu v súčasnosti pracujeme, a registrácia bude spustená

čoskoro.

Kalendár ďalších zaujímavých podujatí nájdete aj na: <https://polnoinfo.sk/podujatia/najblizsie/>

Ďalšie informácie

Ak sa **chcete dozvedieť viac o projekte**, navštívte našu webovú stránku <https://www.uke.sav.sk/farmbionet/> alebo <https://farmbionet.eu/>, ako aj naše sociálne siete Facebook, LinkedIn, X, Instagram, YouTube a Bluesky.

Ak ešte nie ste členom národnej siete a projekt Vás zaujal, môžete sa prihlásiť **do Národnej siete FarmBioNet na Slovensku** vyplnením prihlášky na <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/Farmbionet>, alebo cez QR-kod:

FarmBioNet je financovaný z rámcového programu Európskej únie Horizont Európa v rámci projektu č. 101082102. Číslo grantovej dohody: 101182942.

Newsletter č. 6 zostavili: Noémi Matušicová, Jana Špulerová, Marta Dobrovodská. Ak by ste mali akékoľvek dotazy o projekte, alebo podnety, príklady dobrej praxe, ktoré by ste chceli zdieľať v ďalšom čísle newslettera, neváhajte nás kontaktovať: jana.spulerova@savba.sk

Spolupracujúce partnerské krajiny sú financované SERI. Uvedené názory a stanoviská sú však výlučne názormi autora (autorov) a nemusia sa zhodovať s názormi Európskej únie ani Európskej výskumnej a výkonnej agentúry. Európska únia ani poskytovateľ grantu nenesú za ne žiadnu zodpovednosť.